

© Ministry of Justice of the Czech Republic, www.justice.cz. [Translation already published on the official website of the Ministry of Justice of the Czech Republic.] Permission to re-publish this translation has been granted by the Ministry of Justice of the Czech Republic for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Ministerstvo spravedlnosti České republiky, www.justice.cz. [Překlad již zveřejněný na oficiální webové stránce Ministerstva spravedlnosti České republiky.] Povolení k opětovnému zveřejnění tohoto překladu bylo uděleno Ministerstvem spravedlnosti České republiky pouze pro účely zařazení do databáze Soudu HUDOC.

RADA EVROPY

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

DRUHÁ SEKCE

VĚC CHMELÍŘ proti ČESKÉ REPUBLICE

(stížnost č. 64935/01)

ROZSUDEK

ŠTRASBURK

7. června 2005

Tento rozsudek nabude právní moci za podmínek stanovených v článku 44 odst. 2 Úmluvy. Může být předmětem formálních úprav.

Pořízený překlad rozsudku do češtiny není překladem oficiálním.

Ve věci Chmelíř proti České republice,

Evropský soud pro lidská práva (druhá sekce), zasedající v senátu ve složení

pánové J.-P. COSTA, *předseda*,

A. B. BAKA,

R. TÜRMEŇ,

K. JUNGWIERT,

M. UGREKHELIDZE,

paní D. JOČIENĚ,

pan D. POPOVIĆ, *soudci*,

a pan S. NAISMITH, *zástupce tajemnice sekce*,

po poradě konané dne 19. května 2005,

vynesl tento rozsudek, který byl přijat uvedeného dne:

ŘÍZENÍ

1. Řízení bylo zahájeno stížností (č. 64935/01) směřující proti České republice, kterou dne 12. dubna 1999 podal Soudu český občan pan Martin Chmelíř (dále jen „stěžovatel“) na základě článku 34 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“).

2. Českou vládu (dále jen „vláda“) zastupuje její zmocněnec pan V. A. Schorm.

3. Stěžovatel tvrdil, že jeho odvolání nebylo projednáno nestranným soudem.

4. Stížnost byla přidělena druhé sekci Soudu (článek 52 odst. 1 Jednacího řádu Soudu). V souladu s článkem 26 odst. 1 Jednacího řádu Soudu byl v rámci této sekce ustaven senát (článek 27 odst. 1 Úmluvy) k projednání případu.

5. Rozhodnutím ze dne 14. září 2004 senát prohlásil stížnost za přijatelnou.

6. Vláda předložila písemné stanovisko k odůvodněnosti stížnosti, k němuž se stěžovatel písemně vyjádřil.

7. Dne 1. listopadu 2004 Soud pozměnil složení svých sekcí (článek 25 odst. 1 Jednacího řádu Soudu). Předmětná stížnost byla přidělena takto obměněné druhé sekci (článek 52 odst. 1).

SKUTKOVÝ STAV

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI PŘÍPADU

A. Trestní řízení vedené proti stěžovateli

8. Od roku 1997 bylo vedeno trestní řízení proti stěžovateli, jemuž se podařilo uprchnout. Dne 12. února 1998 byl stěžovatel policií zatčen a na základě rozhodnutí Okresního soudu v Táboře vzat do vazby.

9. Rozsudkem ze dne 3. března 1999 uznal Krajský soud v Českých Budějovicích stěžovatele vinným v několika bodech obžaloby, mezi jinými z trestného činu krádeže, z trestného činu porušování domovní svobody a z trestného činu nedovoleného ozbrojování, a

uložil mu trest odnětí svobody v trvání osmi let, peněžitý trest a trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel všeho druhu po dobu pěti let. Rozsudek se také vztahoval na několik spoluobžalovaných stěžovatele, mimo jiné na V. Š. otce a V. Š. syna.

10. Stěžovatel i státní zástupce se odvolali k Vrchnímu soudu v Praze.

11. Dne 27. dubna 1999 byl soudce vrchního soudu R. T. na vlastní žádost vyloučen z vykonávání úkonů trestního řízení ve věci „V. Š. a ostatní“, protože se znal s rodinou V. Š.

12. Odvolání pana Chmelíře bylo následně vyloučeno z projednávání odvolání jeho spoluobžalovaných. Dle vlády byl tento postup nezbytný z důvodu četných obstrukcí ze strany stěžovatele. Stěžovatel ve svých připomínkách tuto skutečnost popírá a tvrdí, že k vyloučení došlo již při druhém ústním jednání v listopadu 1999, zatímco první jednání se konalo na konci léta roku 1999.

13. Odvolání spoluobžalovaných stěžovatele bylo vrchním soudem dne 22. listopadu 1999 zamítnuto.

14. Senát vrchního soudu, v němž zasedal soudce R. T., dne 1. září 2000 odvolání stěžovatele zamítl jako nedůvodné.

15. Dne 4. prosince 2000 podal pan Chmelíř proti rozhodnutím soudů nižších stupňů ústavní stížnost, v níž poukazoval zejména na to, že dva ze soudců vrchního soudu nebyli nestranní: jeden se znal s rodinou jednoho ze spoluobžalovaných – a byl z tohoto důvodu vyloučen z projednávání odvolání podaného spoluobžalovanými, avšak nikoli z projednávání věci stěžovatele –, druhý byl žalovanou stranou v řízení na ochranu osobnosti zahájeném stěžovatelem.

16. Ústavní soud dne 30. ledna 2001 stížnost stěžovatele odmítl jako zjevně neopodstatněnou, jelikož v daném případě neshledal žádné náznaky, že by došlo k porušení stěžovatelových práv.

17. Dne 9. července 2004 byl stěžovatel podmíněně propuštěn na svobodu.

B. Řízení o návrzích na vyloučení soudců

18. Stěžovatel dne 3. prosince 1999 podal návrh na vyloučení M. V., předsedy senátu vrchního soudu, který měl rozhodovat o odvolání stěžovatele. V návrhu uvedl, že měl s předsedou senátu v roce 1996 intimní poměr.

19. Vrchní soud dne 20. prosince 1999 na neveřejném zasedání rozhodl, že M. V. není vyloučen z vykonávání úkonů trestního řízení ve věci stěžovatele. Soud dospěl k závěru, že se jednalo o procesní manévr, jehož cílem bylo protahovat řízení. Soud přitom poukázal na prohlášení M. V. ze dne 17. prosince 1999, podle něhož tento stěžovatele neznal, dokud se neseznámil s trestním spisem.

20. Dne 5. ledna 2000 podal pan Chmelíř proti tomuto rozhodnutí prostřednictvím svého právního zástupce stížnost s tím, že vrchní soud nezajistil všechny potřebné dokumenty. Stěžovatel uvedl, že i kdyby námitka podjatosti proti předsedovi senátu nebyla učiněna po právu, je svým obsahem natolik závažná, že soudce M. V. je objektivně vyloučen z rozhodování v jeho věci.

21. Dne 25. ledna 2000 byla stížnost zamítnuta Nejvyšším soudem jako nedůvodná.

22. Rozhodnutím předsedy senátu vrchního soudu (M. V.) ze dne 15. února 2000 byla stěžovateli na základě § 66 odst. 1 trestního řádu uložena pokuta ve výši 50 000 Kč (přibližně 1 674 €) z toho důvodu, že se stěžovatel ve svých lživých tvrzeních v návrhu ze dne 3. prosin-

ce 1999 dopustil urážky soudu, že tato tvrzení představovala bezostyšný a bezprecedentní útok vůči M. V. a měla za cíl protahovat řízení. Stěžovatel byl upozorněn, že další obdobný útok by v budoucnu mohl být považován za trestný čin.

23. Dne 24. srpna 2000 prohlásil Nejvyšší soud stížnost podanou stěžovatelem za nepřipustnou vzhledem k tomu, že napadené rozhodnutí bylo vydáno ve druhém stupni.

24. Dne 7. února 2000 předložil stěžovatel další návrh na vyloučení M. V. s odůvodněním, že proti němu podal žalobu na ochranu osobnosti. Podle stěžovatele tato skutečnost sama o sobě mohla vzbuzovat pochybnosti o nestrannosti M. V.

25. Na ústním jednání, které se konalo dne 3. března 2000 před vrchním soudem, bylo stěžovateli oznámeno, že jeho návrh na vyloučení soudce byl zamítnut tímž soudem na neveřejném zasedání dne 1. března 2000. Senát, jemuž předsedal M. V., konstatoval, že návrh stěžovatele byl pouze provokativní obstrukcí a dalším útokem proti morální bezúhonnosti soudce. Z rozhodnutí ze dne 1. března 2000 vyplývá, že soud k tomuto závěru dospěl na základě obsahu návrhu na vyloučení soudce, prohlášení učiněného M. V. dne 17. prosince 1999 (na jednání ve věci prvního návrhu na vyloučení) a dále na základě dřívějších snah stěžovatele o maření trestního stíhání.

26. Pan Chmelíř toto rozhodnutí napadl stížností podanou k Nejvyššímu soudu a rovněž ústavní stížností, v níž se dovolával práva na spravedlivý proces.

27. Dne 24. srpna 2000 Ústavní soud tuto stížnost odmítl bez posouzení meritorní stránky věci, neboť byla dle jeho názoru podána předčasně.

28. Téhož dne prohlásil Nejvyšší soud stížnost podanou stěžovatelem za nepřipustnou s tím, že napadené rozhodnutí bylo vydáno ve druhém stupni (odvolacím soudem), a proto proti němu nebylo možné podat stížnost.

C. Žaloba na ochranu osobnosti podaná stěžovatelem proti soudci M. V.

29. Dne 7. února 2000 podal stěžovatel u Obvodního soudu pro Prahu 4 žalobu na ochranu osobnosti namířenou proti soudci M. V. jako předsedovi senátu, který byl pověřen projednáním jeho odvolání. Žalobu odůvodnil tím, že utrpěl morální újmu, když jej M. V. donutil účastnit se dne 23. prosince 1999 ústního jednání, přestože byl informován o anonymním udání, že se v budově soudu nachází výbušnina.

30. Dne 20. dubna 2000 byl stěžovatel vyzván k doplnění svého návrhu a upozorněn, že v opačném případě bude řízení zastaveno. Stěžovatel návrh doplnil dne 8. května 2000.

31. Dne 12. července 2000 soud řízení zastavil s tím, že žaloba nebyla dostatečně určitá.

32. Stěžovatel se dne 18. srpna 2000 odvolal.

33. Městský soud v Praze dne 23. března 2001 zrušil rozhodnutí ze dne 12. července 2000 s odůvodněním, že žalobami na ochranu osobnosti se mají zabývat krajské soudy (nebo v Praze městský soud).

34. Vrchní soud v Praze dne 12. února 2002 v kompetenčním sporu věc přidělil Městskému soudu v Praze.

35. Soudce městského soudu vyzval dne 10. října 2002 stěžovatele k upřesnění žaloby.

36. Dne 26. srpna 2003 byla žaloba stěžovatele zamítnuta vzhledem k tomu, že ji opomenul doplnit.

37. Vrchní soud na základě odvolání stěžovatele dne 8. března 2004 změnil rozsudek ze dne 26. srpna 2003 tak, že je třeba pokračovat v řízení o té části žaloby, která se týká náhrady nemajetkové újmy (stěžovatel ji vyčíslil na 500 000 Kč).

38. Dne 17. září 2004 městský soud tuto část žaloby zamítl. Stěžovatel měl v úmyslu se odvolat.

II. PŘÍSLUŠNÉ VNITROSTÁTNÍ PRÁVO

39. Příslušná ustanovení zákona o trestním řízení soudním účinná v okamžiku, kdy došlo k projednáváním skutečnostem, zní následovně:

§ 30 odst. 1

„Z vykonávání úkonů trestního řízení je vyloučen soudce nebo přísedící, státní zástupce, policejní orgán nebo osoba v něm služebně činná, u něhož lze mít pochybnosti, že pro poměr k projednávané věci nebo k osobám, jichž se úkon přímo dotýká, k jejich obhájcům, zákonným zástupcům a zmocněncům, nebo pro poměr k jinému orgánu činnému v trestním řízení nemůže nestranně rozhodovat. Úkony, které byly učiněny vyloučenými osobami, nemohou být podkladem pro rozhodnutí v trestním řízení.“

§ 31

„O vyloučení z důvodů uvedených v § 30 rozhodne orgán, kterého se tyto důvody týkají, a to i bez návrhu. O vyloučení soudce nebo přísedícího, pokud rozhodují v senátě, rozhodne tento senát. Proti rozhodnutí podle odstavce 1 je přípustná stížnost. O stížnosti rozhodne orgán bezprostředně nadřízený orgánu, jenž napadené rozhodnutí vydal.“

§ 66 odst. 1

„Kdo přes předchozí napomenutí ruší řízení nebo kdo se k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu chová urážlivě nebo kdo bez dostatečné omluvy neuposlechne příkazu nebo nevyhoví výzvě, které mu byly dány podle tohoto zákona, může být předsedou senátu a v přípravném řízení státním zástupcem nebo policejním orgánem potrestán pořádkovou pokutou do 50 000 Kč.“

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

I. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 Odst. 1 ÚMLUVY

40. Stěžovatel zpochybňuje nestrannost dvou soudců vrchního soudu, kteří projednávali jeho odvolání. Tvrdí, že došlo k porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy, který zní:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě (...) projednána (...) nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne (...) o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu.“

A. Tvrzení stran

1. Vláda

41. Vláda má za to, že dodržení práva na projednání věci nestranným soudem musí být posuzováno při současném zkoumání konkrétních okolností každého případu. V tomto

případě vláda upozorňuje na neustálé snahy stěžovatele ztěžovat průběh řízení (zastrašování svědků, útěk, změna právního zástupce, odklad ústních jednání). Právě z těchto důvodů bylo o jeho odvolání rozhodováno v samostatném řízení a nikoliv v řízení společném, ve kterém se projednávalo odvolání jeho spoluobžalovaných. Nabízí se tedy otázka, zda za těchto podmínek bylo možné rozumně požadovat, aby národní orgány postupovaly způsobem, který by nezavdal k pochybnostem o nestrannosti soudu, potažmo zdali takový způsob byl za daných okolností vůbec představitelný.

42. Dle mínění vlády nelze souhlasit s tím, že vrchní soud projednal nedostatečně námitku podjatosti vůči soudci M. V., kterou stěžovatel vznesl dne 7. února 2000, přestože se tento soud odvolal na prohlášení M. V. učiněné v rámci projednání první námítky stěžovatele. Rovněž skutečnost, že soudce M. V. uložil stěžovateli pořádkovou pokutu – ohledně které Soud vyzval vládu k vyjádření –, je v dané souvislosti nepodstatná, a to především z toho důvodu, že stěžovatel ve své námitce tuto skutečnost nezmiňuje. Ze stejných důvodů nemůže být tento bod předmětem stížnosti podané Soudu. Stěžovatel v ní totiž namítá nestrannost soudce M. V. pouze proto, že M. V. rozhodoval o jeho odvolání, ačkoli stěžovatel proti soudci podal žalobu na ochranu osobnosti. Vláda je přesvědčena, že Soudu nepřisluší posuzovat respektování práv vyplývajících ze skutkových okolností případu, které nejsou předmětem stížnosti podané stěžovatelem.

43. Vláda nevylučuje, že postavení soudce jako strany žalované v občanskoprávním řízení, které zahájil obžalovaný, může v obecné rovině vzbuzovat pochybnosti o nestrannosti soudu. Tak by tomu však bylo spíše za situace, kdyby zahájení občanskoprávního sporu předcházelo samotnému trestnímu řízení a nebylo s ním v přímém vztahu. Vláda v tomto ohledu odkazuje na případ *Tanner a Malminen proti Finsku* (rozhodnutí, č. 42114/98 a 42185/98, ze dne 26. února 2000), v němž Soud prohlásil stížnost za zjevně neopodstatněnou.

Žalobou na ochranu osobnosti stěžovatel v daném případě sledoval jediný cíl, a to vytvořit podmínky pro uplatnění námítky podjatosti s úmyslem mařit řízení až do uplynutí lhůty stanovené pro trvání vazby. Sám stěžovatel v odůvodnění námítky podjatosti uvedl, že nestrannost soudce je zpochybněna již samotnou existencí takové žaloby (nehledě na její důvodnost). Vláda se na základě uvedených skutečností domnívá, že úmyslem stěžovatele nebyla ochrana jeho procesních práv, ale že hodlal této ochrany zneužít, aby se vyhnul trestu. V této souvislosti vláda rovněž upozorňuje na odůvodnění stížnosti podané stěžovatelem proti zamítavému rozhodnutí ve věci prvního návrhu na vyloučení soudce (viz § 20).

44. Vláda se za těchto okolností domnívá, že vrchní soud postupoval jediným správným způsobem, neboť se nenechal jednáním stěžovatele vydírat a nepodleh jeho nátlaku. V opačném případě by vrchní soud dal stěžovateli a ostatním obžalovaným snadný návod, jak mařit postup řízení. Dle názoru vlády není právo na nestranný soud právem absolutním. Soudy při rozhodování o námitkách podjatosti musí nejen chránit práva obžalovaného, ale také musí dbát na řádný chod spravedlnosti a na plnění požadavku na přiměřenou lhůtu.

45. Dále nelze pominout skutečnost, že o vině stěžovatele bylo nejprve rozhodnuto soudem prvního stupně, jehož nestrannost stěžovatel nenapadá; soudce M. V. rozhodoval až o odvolání stěžovatele. Vláda má za to, že je-li možné nedostatky v řízení soudu prvního stupně napravit v odvolacím řízení prostým vad (viz *mutatis mutandis* rozhodnutí *Lešník proti Slovensku*, č. 35640/97, ze dne 8. ledna 2002), pak musí *a fortiori* totéž platit i obráceně vzhledem ke skutečnosti, jak Soud sám mnohokrát konstatoval, že požadavky článku 6 odst. 1 Úmluvy se v první řadě vztahují na řízení před soudem prvního stupně. Jelikož vrchní soud pouze potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně, má vláda za to, že o oprávněnosti obvinění

vzneseného vůči stěžovateli bylo rozhodnuto nestranným soudem v řízení, v němž byly dodrženy veškeré požadavky práva na spravedlivý proces.

46. Jak vyplývá z rozhodnutí ze dne 27. dubna 1999, soudce R. T. byl z rozhodování vyloučen pro poměr ke dvěma spoluobžalovaným stěžovateli. Po vyloučení věci stěžovatele ze společného řízení nebyl shledán žádný důvod pro vyloučení soudce z projednávání věci, jelikož mezi ním a stěžovatelem žádný poměr neexistoval. Skutečnost, že R. T. zasedal v senátu, který rozhodoval o odvolání stěžovatele, tedy lze odůvodnit tím, že nebyl dán důvod pro vyloučení soudce z předmětné věci.

47. Vláda podotýká, že o vyloučení soudce rozhoduje soud na neveřejném zasedání pouze tehdy, byl-li k tomu dán podnět. V daném případě však nebyl podnět dán ani ze strany soudce R. T., ani ze strany stěžovatele; proto neexistuje žádný protokol o projednání otázky nestrannosti R. T. To však neznamená, že se soud touto otázkou nezabýval. Ve skutečnosti soudní senát před rozhodnutím v každé věci zkoumá, zdali tu nejsou okolnosti, které by mu znemožňovaly v dané věci rozhodovat. Pokud soud neshledá žádnou překážku pro rozhodování, jak tomu bylo v daném případě, provádí dále úkony ve věci, aniž by vydával nějaké rozhodnutí. Jedná se o naprosto běžný postup, neboť určitá presumpce nestrannosti soudu je nezbytná k zajištění řádného chodu spravedlnosti. Bylo by totiž nemožné konat před každým rozhodnutím z úřední povinnosti zvláštní řízení. Pokud existují pochybnosti, přísluší obžalovanému, aby vznesl námitku podjatosti, k čemuž v projednávaném případě nedošlo a stěžovatel žádným způsobem nevyslovil před vrchním soudem nesouhlas s tím, že v jeho věci rozhoduje R. T. Vláda v této souvislosti připomíná, že pochybnosti o úspěšnosti námitky podjatosti nezbavují stěžovatele povinnosti využít tohoto možného prostředku nápravy.

48. Závěrem vláda uvádí, že v daném případě je třeba zohlednit konkrétní okolnosti, a tvrdí, že se vrchnímu soudu podařilo nalézt spravedlivou rovnováhu mezi právem stěžovatele na nestranný soud a povinností dbát na řádný chod spravedlnosti.

2. Stěžovatel

49. Stěžovatel odmítá tvrzení vlády a uvádí, že se jedná o pouhé spekulace vedené snahou poškodit jeho pověst a ospravedlnit nezákonné jednání vrchního soudu. Dle stěžovatele tvrzení vlády ukazují, že právo na nestranný soud není právem absolutním přiznaným všem občanům.

50. Stěžovatel zároveň popírá, že by usiloval o průtahy v řízení, a tvrdí, že jeho jediným cílem bylo stanout před nestranným soudem. Pouze takový soud může dle jeho názoru dbát na řádný chod spravedlnosti. Stát navíc disponuje dostatečným množstvím prostředků k zajištění průběhu řízení v přiměřené lhůtě, aniž by se soudy musely uchýlovat k nezákonným postupům. Soudci stačí několik týdnů k prostudování i složité věci.

51. K odůvodnění stížnosti ze dne 5. ledna 2000 (viz § 20) stěžovatel uvádí, že byla sepsána jeho obhájcem a on sám ji nepodepsal. Má-li se vyjádřit k tvrzení vlády, podle něhož ve své stížnosti podané k Soudu nezmínil pořádkovou pokutu udělenou soudcem M. V. (viz § 42), stěžovatel vysvětluje, že uvedl pouze některé skutečnosti, které dle jeho názoru postačují k prokázání podjatosti soudce, a že pokuta pouze dokresluje situaci.

52. Stěžovatel považuje za absurdní argument vlády, že rozhodující je odsuzující rozsudek vydaný v prvním stupni soudem, který vyhovoval požadavkům článku 6 odst. 1. Dle jeho názoru je třeba se na věc dívat jinak, neboť mohou-li být pochybení soudu prvního stupně napravena soudem odvolacím, je třeba vyžadovat neomylnost právě od odvolacího

soudu, protože jeho rozhodnutí je konečné. Jeho nestrannost tudíž musí být předmětem důsledného posouzení.

53. Stěžovatel nepopírá, že soudce R. T. zasedal v senátu, který rozhodoval o jeho odvolání a sám se nechal ze sporného případu vyloučit ještě před vyčleněním věci ze společného řízení. Nevznesl-li námitku podjatosti, učinil tak proto, že se domníval a stále domnívá, že tento soudce byl vyloučen z úkonů daného trestního řízení, a také proto, že takový návrh by byl považován za další manévr s cílem protahovat řízení. Jeho obhájce mu totiž poradil, aby nadále neodporoval soudcům, kteří ho chtějí odsoudit za každou cenu, a aby se následně obrátil na Ústavní soud.

Skutečnost, že R. T. znal dva z jeho spoluobžalovaných, mu v podstatě bránila v účinné obhajobě, neboť se o nich před soudem raději nezmiňoval, ačkoli hodlal svědčit proti nim.

54. Stěžovatel tedy tvrdí, že dva ze tří členů odvolacího senátu nesplňovali podmínku nestrannosti zakotvenou v článku 6 odst. 1 Úmluvy.

B. Hodnocení Soudu

55. Soud připomíná, že je nezbytně nutné, aby soudy v demokratické společnosti vzbuzovaly důvěru u veřejnosti a zejména, pokud jde o trestní řízení, u obviněného. Proto již mnohokrát zdůraznil, že soud musí být nestranný.

Nestrannost se ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy posuzuje ve dvou krocích: první spočívá ve snaze zjistit osobní přesvědčení dotyčného soudce v daném případě; druhý pak směřuje k ujištění, že osoba soudce nabízí dostatečné záruky vyloučení všech důvodných pochybností v tomto směru (*Pullar proti Spojenému království*, rozsudek ze dne 10. června 1996, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí* 1996-III, § 30).

56. Soudci jsou pokládáni za nestranné, dokud není prokázán opak (*Cianetti proti Itálii*, č. 55634/00, § 37, ze dne 22. dubna 2004). Při objektivním posuzování nestrannosti se zjišťuje, zda nezávisle na chování soudce lze na základě určitých ověřitelných skutečností zpochybnit jeho nestrannost, přičemž i zdání může mít jistý význam. Z toho vyplývá, že při posuzování, zda je v dané věci dán oprávněný důvod pro pochybnosti o nestrannosti soudce, se zvažuje také stanovisko obviněného, to však není zcela rozhodující. Určujícím je, zda lze obavy dotčené osoby považovat za objektivně odůvodněné (*Ferrantelli a Santangelo proti Itálii*, rozsudek ze dne 7. srpna 1996, *Sbírka* 1996-III, § 58; *Morel proti Francii*, č. 34130/96, § 42, ESLP 2000-VI).

57. V daném případě nenabyl Soud přesvědčení, že by zde existovaly skutečnosti, které by svědčily o osobní zaujatosti soudců, kteří zasedali v senátu vrchního soudu, jenž dne 1. září 2000 rozhodoval o odvolání stěžovatele. Soud však nepovažuje za nutné se touto otázkou zabývat, jelikož z dále uvedených důvodů dospěl k závěru, že tu chyběla objektivní nestrannost.

58. Obavy stěžovatele z nedostatku nestrannosti souvisejí v daném případě se dvěma skutečnostmi: na straně jedné stěžovatel podal na předsedu odvolacího senátu žalobu na ochranu osobnosti; na straně druhé další člen senátu, který se znal s rodinou jednoho ze spoluobžalovaných, byl na vlastní návrh vyloučen z projednávání odvolání spoluobžalovaných, ovšem nikoli ze samostatně projednávané věci stěžovatele.

59. Soud uvádí, že odpověď na otázku, zda obavy dotčené osoby jsou objektivně odůvodněné, záleží na okolnostech případu (viz *mutatis mutandis* *Morel*, viz výše, § 45). Námitku stěžovatele je tedy nutné posuzovat ve světle všech konkrétních okolností případu, jak to navrhuje i vláda (viz § 41). Záměr vlády zohlednit údajně obstrukční jednání stěžov-

vatele je sice správný, v rámci posuzování nestrannosti soudu však nelze připustit, jak to navrhuje vláda, opominutí jiných důležitých skutečností, jako je rozhodnutí o uložení pokuty stěžovateli vydané předsedou odvolacího senátu dne 15. února 1999. Soud uvádí, že mu nic nebrání v tom, aby nad rámec tvrzení stěžovatele zjišťoval, zda se v daném případě nevyskytly jiné ověřitelné skutečnosti, které by mohly vyvolat pochybnosti o nestrannosti soudu.

60. Soud poznamenává, že stěžovatel podal dne 7. února 2000 proti soudci M. V., předsedovi senátu, jenž rozhodoval o odvolání pana Chmelíře, žalobu na ochranu osobnosti. Dne 15. února 2000 pak M. V. uložil stěžovateli pořádkovou pokutu pro urážku soudu spočívající ve lživých tvrzeních obsažených v návrhu na vyloučení soudce ze dne 3. prosince 1999, která představovala bezostyšný a bezprecedentní útok vůči osobě soudce a jejímž účelem bylo pozdržet řízení. Dne 1. března 2000 vrchní soud konečně zamítl druhý návrh na vyloučení soudce, který navazoval na podání žaloby na ochranu osobnosti vůči soudci M. V.

61. Z toho vyplývá, že dne 7. února 2000, když stěžovatel podal žalobu na ochranu osobnosti proti M. V., trestní řízení před vrchním soudem – ve kterém M. V. působil jako předseda senátu – stále probíhalo a skončilo až dne 1. září 2000. Obě řízení tak probíhala současně po dobu téměř sedmi měsíců. V důsledku toho nelze vyloučit, že stěžovatel mohl mít v rámci trestního řízení důvod obávat se pokračujícího nepřátelského vztahu M. V. vůči němu (viz *mutatis mutandis Wettstein proti Švýcarsku*, č. 33958/96, § 47, ESLP 2000-XII).

62. Soud dodává, že v rozhodnutí ze dne 1. března 2000, kterým byl zamítnut návrh na vyloučení předsedy senátu M. V., odůvodněný podáním žaloby na ochranu osobnosti, se senát vrchního soud pouze odvolal na obsah tohoto návrhu, na prohlášení učiněné soudcem M. V. v reakci na dřívější návrh na vyloučení a dále na předchozí snahy stěžovatele o maření trestního stíhání.

Z toho je patrné, že se M. V. výslovně nevyjádřil k důvodům druhého návrhu na vyloučení a ohledně svého mínění ve věci žaloby, kterou proti němu podal stěžovatel. Ačkoli výše uvedené rozhodnutí označuje tuto námitku jako „další útok proti morální bezúhonnosti soudce“, dotýčný soudce nepodal žádné formální vysvětlení, jež by mohlo rozptýlit případné pochybnosti stěžovatele (viz *a contrario Puolitaival a Pirttiaho proti Finsku*, č. 54857/00, § 53 ze dne 16. listopadu 2004).

63. Pokud jde o odkaz vlády na rozhodnutí *Tanner a Malminen proti Finsku*, Soud uvádí, že v této věci stěžovatelům vytkl, že nevznesli své námitky včas; mimoto jejich tvrzení o nestrannosti směřovalo proti soudu prvního stupně a bylo stejně jako oprávněnost obvinění vznesených vůči stěžovatelům přezkoumáno odvolacím soudem. V posuzovaném případě tomu však bylo jinak.

64. Případné stěžovatelovy obavy, vyvolané výše uvedenými skutečnostmi, mohly být posíleny rozhodnutím soudce M. V. ze dne 15. února 2000 o uložení pokuty ve výši 50 000 Kč (přibližně 1 674 €).

65. Jak konstatoval Soud ve věci *Ravnsborg proti Švédsku* (rozsudek ze dne 23. března 1994, série A č. 283-B, § 34), právní normy opravňující soud k postihování nevhodného chování v jednacím síni jsou nezbytné k zajištění řádného a disciplinovaného soudního jednání. Soud tedy nemá v úmyslu zbavit soudy smluvních států možnosti ukládat dotýčným osobám sankce pořádkové povahy, jejichž smyslem je chránit zájmy justice. Zde je však opět nutné brát do úvahy konkrétní okolnosti každého případu.

66. Soud uznává, že chování stěžovatele v dané věci, na něž vláda poukazuje (§ 41), mohlo způsobit průtahy v řízení a znesnadnit poslání soudů, které proto mohly pocítit potřebu na toto jednání reagovat. Toto jednání stěžovatele však nevedlo předsedu odvolacího senátu

k uložení pokuty; stěžovateli bylo totiž vytýkáno, že se svými lživými tvrzeními v návrhu na vyloučení soudce ze dne 3. prosince 1999 dopustil urážky soudu, že tato tvrzení představovala podle soudce bezostyšný a bezprecedentní útok vůči němu a měla protahovat řízení.

67. Nelze rovněž zapomínat na to, že návrh na vyloučení je zákonným prostředkem, kterým dotyčné osoby disponují v souladu s trestním řádem. Kromě toho, odůvodnění uvedeného rozhodnutí vyvolává dojem, že předseda senátu si nedokázal udržet potřebný odstup od prohlášení stěžovatele k jeho osobě při podání prvního návrhu na vyloučení. Dle názoru Soudu by tvrzení, že soudce jednal bez jakéhokoliv osobního zájmu a bránil pouze vážnost soudu a jeho poslání, bylo odtržené od reality. Soudy ve skutečnosti nejsou neosobní instituce; jejich činnost je vykonávána prostřednictvím soudců, kteří zde působí. Jestliže v tomto případě urážka soudu spočívala v bezostyšném a bezprecedentním útoku proti předsedovi senátu, znamená to, že dotyčný soudce vnímal jednání stěžovatele osobně, podle svých pocitů, svého smyslu pro důstojnost a podle svých norem chování, neboť se cítil osobně dotčen a uražen. Tak se jeho vlastní vnímání, vlastní hodnocení skutečností a vlastní posouzení promítly do postupu, ve kterém bylo třeba zjistit, zda došlo k urážce soudu.

Za daných okolností je třeba poukázat na přísnost uloženého trestu (výše pokuty dosáhla nejvyšší možné výše stanovené trestním řádem) a na varování určené stěžovateli, že další obdobný útok může být v budoucnu považován za trestný čin. Veškerá tato opatření podle Soudu svědčí o přehnané reakci soudce na jednání stěžovatele.

68. Soud závěrem konstatuje, že na základě rozhodnutí vrchního soudu se odsouzení a trest stěžovatele staly vykonatelnými. Ústavní stížnost stěžovatele byla prohlášena za zjevně neopodstatněnou, aniž by se Ústavní soud, který mohl napadená rozhodnutí zrušit, výslovně vyjádřil k námitce týkající se nestrannosti soudu. Za těchto podmínek nenabyl Soud přesvědčení, že by případné pochybení v řízení před vrchním soudem mohlo být odstraněno.

S ohledem na výše uvedené je Soud nucen odmítnout argumentaci vlády poukazující na skutečnost, že stěžovatel byl shledán vinným soudem prvního stupně, jehož nestrannost nebyla zpochybněna, a záruky zakotvené v článku 6 odst. 1 Úmluvy tak byly dostatečně naplněny. Soud připomíná, že dle jeho judikatury je to rozhodnutí vyššího soudu, které může za určitých podmínek napravit původní porušení Úmluvy (*De Cubber proti Belgii*, rozsudek ze dne 26. října 1984, série A č. 86, § 33).

69. Soudu tato zjištění postačují k objektivnímu prokázání obav, které stěžovatel pocítoval, totiž že M. V. jako předseda senátu vrchního soudu nevykazoval patřičnou nestrannost.

S ohledem na tento závěr Soud uvádí, že již odpověděl na podstatu námitek směřujících proti nestrannosti vrchního soudu, a nepovažuje za nutné se vyjadřovat k údajnému nedostatku nestrannosti soudce R. T.

70. K porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy, pokud se jedná o požadavek na nestrannost soudu, tedy došlo.

II. K POUŽITÍ ČLÁNKU 41 ÚMLUVY

71. Článek 41 Úmluvy stanoví:

„Jestliže Soud prohlásí, že byla porušena Úmluva nebo její protokoly, a jestliže vnitrostátní právo zúčastněné Vysoké smluvní strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků tohoto porušení, Soud přizná v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

A. Újma

72. Stěžovatel požaduje náhradu materiální škody v částce 13 000 €, která má odpovídat „dluhům vzniklým z důvodu a v důsledku“ soudního řízení a jeho uvěznění, a dále částku ve výši 225 000 €, kterou je povinen zaplatit poškozeným jako náhradu škody.

Stěžovatel rovněž požaduje 30 € za každý den strávený ve věznici a náhradu škody ve výši 200 € měsíčně po dobu následujících třiceti let, což odůvodňuje nesnadnou situaci v pozici občana s kriminální minulostí a těžkostmi, se kterými se bude muset vypořádat při hledání zaměstnání.

73. Vláda na prvním místě upozorňuje na zákon č. 83/2004 Sb., kterým se mění zákon o Ústavním soudu, a který umožňuje stěžovatelům, v jejichž prospěch Soud rozhodl, podat v trestních věcech návrh na obnovu řízení před Ústavním soudem.

Vláda dále uvádí, že mezi tvrzeným porušením práva stěžovatele na nestranný soud a hmotnou škodou a morální újmou, jejichž náhradu stěžovatel požaduje, neexistuje příčinná souvislost.

74. Soud uvádí, že nelze odhadnout, jak by řízení dopadlo, kdyby bylo vedeno v souladu s článkem 6 odst. 1 Úmluvy (*Incal proti Turecku*, rozsudek ze dne 9. června 1998, *Sbírka* 1998-IV, § 82). V projednávaném případě Soud nespatřuje příčinnou souvislost mezi porušením článku 6 odst. 1 a tvrzenou materiální škodou. Nic tedy neopodstatňuje přiznání odškodnění z tohoto titulu.

Soud zároveň shledává, že s ohledem na okolnosti případu představuje konstatované porušení Úmluvy samo o sobě dostatečné zadostiučinění za případnou morální újmu utrpěnou stěžovatelem.

B. Náklady řízení

75. Stěžovatel požaduje náhradu nákladů řízení, které vynaložil v řízení před vnitrostátními orgány a které mají dosahovat 26 000 €.

76. Soud připomíná, že pokud dojde k závěru, že došlo k porušení Úmluvy, je oprávněn přiznat stěžovateli náhradu nákladů řízení, které před vnitrostátními soudy vynaložil k zabránění uvedenému porušení Úmluvy nebo k jeho nápravě (*Hertel proti Švýcarsku*, rozsudek ze dne 25. srpna 1998, *Sbírka* 1998-VI, § 63). V daném případě se jednalo zejména o návrhy na vyloučení soudce a o ústavní stížnosti podané stěžovatelem.

Soud zohlednil veškeré dostupné skutečnosti a vzhledem k tomu, že stěžovatel nebyl v řízení před Soudem zastoupen, mu přiznává částku ve výši 1 000 € jako náhradu za náklady řízení vynaložené před vnitrostátními soudy.

C. Úroky z prodlení

77. Soud považuje za vhodné, aby byly úroky z prodlení založeny na úrokové sazbě marginální zápůjční facility Evropské centrální banky, zvýšené o tři procentní body.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. *rozhoduje*, že došlo k porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy;
2. *rozhoduje*, že konstatované porušení Úmluvy představuje samo o sobě dostatečné spravedlivé zadostiučinění za morální újmu utrpěnou stěžovatelem;

3. *rozhoduje,*
- a) že žalovaný stát má stěžovateli uhradit ve lhůtě tří měsíců ode dne, kdy rozsudek nabude právní moci podle článku 44 odst. 2 Úmluvy, částku 1 000 € (jeden tisíc euro) z titulu náhrady nákladů řízení, která se převede na národní měnu žalovaného státu podle kursu platného ke dni úhrady, a dále případnou částku daně;
 - b) že od uplynutí výše uvedené lhůty až do zaplacení bude stanovená částka navyšována o prostý úrok se sazbou rovnající se sazbě marginální zápůjční facility Evropské centrální banky platné v tomto období, zvýšené o tři procentní body;
4. *zamítá* jednomyslně v ostatním návrh na přiznání spravedlivého zadostiučinění.

Vyhotoveno ve francouzském jazyce a sděleno písemně dne 7. června 2005 v souladu se článkem 77 odst. 2 a 3 Jednacího řádu Soudu.

S. NAISMITH
zástupce tajemnice

J.-P. COSTA
předseda